

Paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing

Algemeen

Het weerstandsvermogen is een maatstaf voor de mate waarin de gemeente in staat is om de nadelige gevolgen van risico's op te vangen. Het gaat hierbij om tegenvallers van enige omvang, tegenvallers die, als er geen weerstandsvermogen zou zijn, de continuïteit in de uitvoering van taken in gevaar kunnen brengen. In hoeverre de gemeente in staat is om financiële tegenvallers op te vangen hangt af van:

- de risico's die de gemeente loopt: deze bepalen het benodigde weerstandsvermogen;
- de middelen die de gemeente vrij kan maken om risico's op te vangen: deze bepalen de beschikbare weerstandscapaciteit.

In deze paragraaf worden de risico's en de beschikbare weerstandscapaciteit in beeld gebracht en wordt het weerstandsvermogen van de gemeente bepaald.

Uitgangspunten (beleid)

De risico's worden door de gemeente ten behoeve van de begroting en de jaarrekening geïventariseerd en geactualiseerd. Ook bij de tussentijdse besluitvorming worden de risico's in beeld gebracht en, voor zover er risico's aanwezig zijn, worden deze benoemd en gekwantificeerd. Indien mogelijk worden beheersmaatregelen getroffen. Door al in een vroeg stadium na te denken over de mogelijke risico's van bepaald beleid zijn deze nog te voorkomen of kunnen eventueel ernstige gevolgen ervan worden beperkt. Risicomanagement is voor de gemeente geen doel op zich, maar is een hulpmiddel bij het bereiken van de gemeentelijke doelen.

Zoals in het 'Coalitieakkoord Heeze-Leende 2018-2022' is vastgelegd, wil de gemeente Heeze-Leende een structureel financieel gezonde organisatie zijn. Daarom wordt uitgegaan van een verantwoord financieel beleid als fundament voor een gezond weerstandsvermogen. In de uitvoering worden hierbij de volgende uitgangspunten gehanteerd:

- een in meerjarig perspectief sluitende begroting;
- onderhoudsvoorzieningen van voldoende omvang;
- beheerste ontwikkeling van lokale lasten (indien mogelijk geen lastenverhoging voor inwoners en bedrijven);
- de begroting heeft jaarlijks ruimte voor onvoorziene kosten (eenmalig en structureel);
- een weerstandscapaciteit van voldoende omvang om de risico's op te kunnen vangen.

Risico's

Om de minimale omvang van het weerstandsvermogen te kunnen bepalen is het nodig om in beeld te brengen welke risico's de gemeente loopt. Voor het voorkomen of verminderen van de gevolgen van risico's worden veelal beheersmaatregelen getroffen of zijn middelen geraamd of gereserveerd. Bij de inventarisatie van risico's gaat het dan ook om risico's die resteren: risico's die niet zijn afgedekt in de exploitatie, waarvoor geen voorzieningen zijn getroffen en waarvoor we geen bestemmingsreserves hebben gevormd.

Ten behoeve van de begroting 2020 zijn de risico's geactualiseerd. Hierbij ligt de nadruk op de belangrijkste risico's. Voor elk risico is een inschatting gemaakt van de kans van optreden van het risico en het financiële gevolg als het risico zich daadwerkelijk zou voordoen. Dit resulteert in een risicobedrag.

Risico's met een geringe impact zijn niet afzonderlijk benoemd. Voor het opvangen van de kleinere risico's wordt, evenals in voorgaande jaren, een risicobedrag van € 200.000 aangehouden. Risico's die opgevangen worden door bijvoorbeeld afgesloten verzekeringen, projectbudgetten, voorzieningen of bestemmingsreserves worden niet in deze paragraaf opgenomen.

Overzicht van geïnventariseerde en gekwantificeerde risico's

Bedragen x € 1.000

Nr.	Risico	Risico-bedrag 2019	Risico-bedrag 2020
1	Vervanging wegen	300	300
2	Leegstand maatschappelijk vastgoed	20	20
3	Grondexploitatie	19	179
4	Bodemverontreiniging	30	30
5	Garantstelling en verstrekte leningen	2.235	2.656
6	Centrumplan Leende	300	600
7	Planschadeclaims	15	15
8	Rampenbestrijding bij grote rampen	50	50
9	Contracten en contractbeheer	20	20
10	Vennootschapsbelasting	50	10
11	Sociaal domein	650	650
12	Personeel	100	164
13	Algemene uitkering	115	-
14	BTW Sport	90	50
15	Afvalverwerking	-	75
	Totaal grootste risico's	3.994	4.819
13	Overige niet gekwantificeerde risico's	200	200
	Totaal risico's	4.194	5.019
	Correctie voor het tegelijkertijd optreden van risico's	90%	90%
	Totaal op te vangen risico's	3.775	4.517

Er wordt van uit gegaan dat niet alle risico's zich tegelijkertijd zullen voordoen. Op basis van dat uitgangspunt wordt een correctie doorgevoerd van 10%. Het vorenstaande houdt in dat het totaalbedrag van de op te vangen risico's een percentage van 90% is over het totaal van de berekende risicobedragen. Dat brengt het totaal van de risico's op € 4.517.000 in 2020.

Toelichting op de geïnventariseerde risico's

1. Vervanging wegen

De gemeente Heeze-Leende heeft ruim 1,3 miljoen m² verharding in beheer. Het areaal kenmerkt zich door veel wegverhardingen die in jaren '60 en '70 zijn aangelegd (ongeveer 850.000 m²). Na een periode variërend tussen de 50 en 70 jaar (afhankelijk van ondergrond en verkeersbelasting) komt de weg aan het einde van zijn technische levensduur en dient de verharding te worden vervangen (rehabilitatie). Er is, gezien de aanlegjaren, in de periode 2020-2030 een piek te verwachten bij de vervangingskosten van de wegverhardingen. Er is geen budget beschikbaar voor deze vervangingskosten (rehabilitaties en reconstructies). Binnen het vastgestelde wegenbeheerplan is het onderhoud op niveau gebracht. Als gevolg van de gewijzigde verslaggevingsrichtlijnen is de gemeente verplicht een investering maatschappelijk nut te activeren. Voor de (vervangings-)investeringen dienen daarom separaat kredieten aangevraagd te worden en dienen de daaruit voortvloeiende kapitaallasten gedekt te worden uit de structurele begrotingsruimte of daartoe specifiek ingestelde bestemmingsreserves. Risico is dat de gemeente, als beheerder van de wegen, niet kan voldoen aan haar taak om ervoor te zorgen dat de weg veilig blijft. Zoals vastgelegd in de financiële verordening dienen de investeringen in wegen afgeschreven te worden in 50 jaar. In het beheerplan is aangegeven dat de totale vervangingswaarde wordt geschat op € 80 miljoen. Een deel van de investeringen zal zich mogelijk tegelijkertijd voordoen waardoor er rekening gehouden dient te worden met een risico van € 300.000 aan kapitaallasten.

2. Maatschappelijk vastgoed

Bij maatschappelijk vastgoed loopt de gemeente een leegstandsrisico. Dat risico geldt voor de scholen, die gehuurd worden en voor accommodaties, die in eigendom zijn of waarvoor de gemeente garant staat voor de huur. De kans dat meerdere panden tegelijkertijd langdurig leegstaan is gering. Het risicobedrag blijft identiek. Door de jaren heen loopt de gemeente meer risico door de vergrijzing, maar wordt dit risico anderzijds verkleind juist door een gerichte aanpak van leegstand en invulling die het financiële risico juist weer beperkt. Er wordt voor 2020 rekening gehouden met een risico van € 20.000.

3. Grondexploitatie

In juli 2019 zijn de lopende grondexploitaties op hoofdlijnen geactualiseerd. De calculaties van de verwachte eindwaarde van de grondexploitaties zijn met enige voorzichtigheid berekend, maar toch blijven risico's altijd bestaan. Voor de grondexploitaties zijn daarom de risico's bezien en vertaald in een worst case scenario waarin rekening is gehouden met het voordoen van deze risico's. Bij drie grondexploitaties is sprake van een nadelig resultaat (in totaal € 179.000). In de paragraaf *Grondbeleid* is dit nader toegelicht.

Voor de grondexploitaties geldt dat het grootste risico is dat de grondverkoppen niet volgens de opgestelde plannings zullen verlopen. Het is belangrijk om dit te blijven monitoren.

4. Bodemverontreiniging

De gemeente beschikt over een aantal woonwagens in Leende. De ondergrond ter plaatse is verontreinigd. In 2017 is de wal en één standplaats (acute probleem) gesaneerd. Echter er is nog steeds sprake van bodemvervuiling onder het overige deel van het terrein (4 standplaatsen). Het risico blijft aanwezig dat ook hier sanering plaats zal moeten vinden. Hiervoor is voor 2020 rekening gehouden met een risico van € 30.000.

5. Garantstellingen en verstrekte leningen

Garantstelling Bulders Woningbouw C.V

De gemeente Heeze-Leende staat door middel van het verstrekken van een akte van borgtocht 100% garant voor de leningen die De Bulders Woningbouw C.V. heeft aangetrokken ten behoeve van de aankoop van de gronden van de gemeente. Hier tegenover heeft de gemeente hypothecaire zekerheid op de gronden ontvangen. Aanvullend heeft BNG Gebiedsontwikkeling B.V. een bereidstellingsverklaring afgegeven tegenover de gemeente Heeze-Leende die onderdeel uitmaakt van de allonge. In deze bereidstellingsverklaring verklaart BNG Gebiedsontwikkeling onder beschreven voorwaarde voor 50% mee te delen in het verlies indien aanspraak wordt gemaakt op de door de gemeente Heeze-Leende afgegeven borgstelling.

De gemeente Heeze-Leende brengt voor de garantstelling een marktconforme vergoeding van 0,55% in rekening bij De Bulders Woningbouw C.V. De hoogte van de premie is mede bepaald door de hieraan te stellen eisen rondom staatssteun. De gemeente Heeze-Leende heeft zich hierbij laten adviseren door een externe deskundige. Over de aangesproken kredietfaciliteit inclusief aangegane leningen brengt de financierer rente bij De Bulders Woningbouw C.V. in rekening. Om aan het bovenstaande uitvoering te kunnen geven dient de directie van de Bulders Woningbouw C.V. deze rentenota's steeds terstond aan de gemeente Heeze-Leende beschikbaar te stellen.

De gemeente Heeze-Leende loopt het risico dat de garantstelling door de bank wordt ingeroepen. Het gaat in totaal om een garantstelling van maximaal € 16 miljoen kredietfaciliteit. Er is een afnameplicht voor 108 woningen vastgelegd waarmee een redelijke mate van zekerheid van inkomsten is gegarandeerd. Daarnaast is op basis van de residuele benadering de waarde van de gronden bezien en deze ligt in lijn met de financieringsbehoefte. Hierdoor is sprake van een redelijke mate van zekerheid. Het is belangrijk de match te blijven monitoren tussen gronduitgifte en opbrengsten en de omvang/aflossing van de lening zodat het risico voor de gemeenten niet vergroot, maar verkleint in de komende jaren. De grondexploitatie is op dit moment behoorlijk positief. Het is belangrijk om de afzet te blijven monitoren maar vooralsnog is er een kleine kans dat de garantstelling daadwerkelijk ingeroepen zal worden. De gemeente acht een kans van 10% reëel, zodat het risico van het daadwerkelijk voordoen ligt op € 1.600.000. Daar is bij de kans benadering rekening gehouden met de zekerheden die zijn gesteld.

Hypotheekfonds voor Overheidspersoneel

De gemeente Heeze-Leende staat nog garant voor een viertal leningen van het Hypotheekfonds voor Overheidspersoneel waarvan de schuldrest eind 2019 nog € 803.000 bedroeg. Er worden al enige jaren geen nieuwe borgstellingen meer verstrekt. Er zijn aan deze borgstelling beperkte risico's verbonden, aangezien er een redelijk verschil bestaat tussen de werkelijke waarde van de onroerende zaak en de aangegane borgstelling.

Overige garantstellingen en verstrekte leningen

Onze gemeente heeft diverse garantstellingen afgegeven en leningen verstrekt om maatschappelijke doeleinden mogelijk te maken. Het risico bestaat dat deze garantstellingen worden aangesproken op het moment dat de organisatie of vereniging/stichting waarvoor de garantstelling is afgegeven niet aan haar betalingsverplichtingen kan voldoen. Ook loopt de gemeente het risico dat de door haar verstrekte leningen niet kunnen worden terugbetaald. De hoogste leningen zijn aan Wocom en stichting HSL-net verstrekt.

Het risico bij de aan Wocom verstrekte leningen (boekwaarde per eind 2019 ruim € 1,8 miljoen) is minimaal omdat het door het Waarborgfonds Sociale Woningbouw (WSW) gewaarborgde leningen betreft. Het WSW neemt de betaalverplichtingen voor een lening over wanneer de corporatie (ondanks de voordelige financieringsvoorwaarden) de rente en aflossing op een door het WSW geborgde lening niet meer kan betalen. Alleen als het WSW deze betaalverplichting niet uit de overige buffers in de zekerheidsstructuur kan voldoen, moeten rijk en gemeenten

bijsprongen. Het WSW is nog nooit aangesproken op de borg en schat het risico van de gemeenten en het Rijk in als zeer klein of zelfs theoretisch. De Vereniging Nederlandse Gemeenten (VNG) behartigt richting het WSW de belangen van de gemeenten.

In het kader van de financiering van de aanleg van een glasvezelnetwerk is in 2016 een lening van € 5,2 miljoen verstrekt aan de Stichting HSL-net. De lening bedraagt eind 2019 nog € 4.485.000. Daarnaast heeft de gemeente in het kader van voorfinanciering Buitengebied in 2017 een bedrag van ruim € 475.000 verstrekt. De gemeente heeft volledige zeggenschap in de Stichting en één van de 3 bestuursleden is (statutair) een wethouder van de gemeente Heeze-Leende. Het beheer en onderhoud en een deel van de exploitatie van het netwerk is ondergebracht bij Simac Techniek uit Veldhoven. Simac Techniek staat (gedurende een periode van 8 jaar) garant voor aflossing en rente tot een restschuld van € 2,5 miljoen.

Ten behoeve van de aanleg van glasvezel in het buitengebied is in 2018 een lening verstrekt van € 1,6 miljoen. Na uitvoerig overleg en correspondentie is duidelijk dat Simac Techniek geen garanties afgeeft voor aflossing en rente voor deze extra lening. Daarom zijn aanvullende voorwaarden gesteld bij het verstrekken van de extra lening. Zo wordt het totale glasvezelnetwerk als zekerheid gesteld en staat Simac Techniek gedurende de aanleg van glasvezel in het buitengebied garant voor rente en aflossing. Deze garantstelling eindigt op het moment dat het gehele netwerk operationeel is.

Ondanks de hiervoor benoemde garantstellingen en andere getroffen beheersmaatregelen zijn risico's niet uit te sluiten. De risico's zijn echter beperkt. De exploitatie van het glasvezelnetwerk is behoudend van opzet en laat de komende 20 jaar voldoende ruimte voor aflossing van de lening en betaling van de rente. De exploitatie draait nu sinds 2,5 jaar probleemloos en er zijn geen signalen dat dit op korte termijn wijzigt.

De omvang van het risico is dan ook berekend op 10% (€ 656.000) van de omvang van de leningen per begin 2020 (in totaal € 6.560.000).

6. *Centrumplan Leende*

In 2017 is de anterieure overeenkomst ontbonden en besloten tot het zelf bouwen van de multifunctionele accommodatie (MFA) in Leende. In de oude situatie zijn de risico's uitgebreid beschreven. Het merendeel van deze risico's blijft ook overeind bij zelf bouwen. Hierbij kan gedacht worden aan bodemverontreiniging, archeologische vondsten, tegenvallers bij aanbesteding, inrichtingskosten en planschade. Voorheen lagen bepaalde risico's voor 25% bij de gemeente. Aangezien de gemeente de MFA zelf gaat realiseren, komen de risico's voor 100% voor rekening van de gemeente. In de actuele projectkostenbegroting is reeds rekening gehouden met een post onvoorzien van ruim € 650.000. Door de omvang van het project en het feit dat de aanbesteding reeds heeft plaatsgevonden, gaat de gemeente uit van een totaal risico van 10% van de investeringskosten. Op basis van de actuele raming van de investeringskosten van afgerond € 12,5 miljoen betekent dit een risico van € 1.250.000. Na eliminatie van de post onvoorzien van € 650.000 resteert derhalve aan risico van € 600.000.

7. *Planschadeclaims*

Planschadeclaims komen voor rekening van de gemeente indien het gemeentelijke plannen betreft of wanneer een particulier/projectontwikkelaar de gesloten planschadeovereenkomst niet kan nakomen. Claims zijn in te dienen tot vijf jaar na het onherroepelijk worden van de planologische wijziging. Het is moeilijk een inschatting te maken van de hoeveelheid planschadeclaims die er worden ingediend en toegewezen en hoe hoog het uit te keren bedrag is. Bij de volgende bestemmingsplannen: kom Heeze 2015, kom Leende-Leenderstrijp 2x, Buitengebied 2x, de Poortmannen 2x en de Bulders bestaat de mogelijkheid op een dergelijke claim. Omdat de omvang van het risico zeer moeilijk in te schatten is, blijft voorsnog het risicobedrag van € 15.000 gehandhaafd.

8. *Rampenbestrijding bij grote rampen*

Een incident of ramp is moeilijk te voorspellen. Wel mag als bekend worden verondersteld dat een heide- of bosbrand regelmatig voorkomt. In 2010 heeft er een grote heidebrand plaatsgevonden op de Strabrechtse Heide. Een deel van de kosten van de inzet van de brandweer is afgewenteld op de gemeente en is niet te verhalen. Deze kosten kunnen aanzienlijk zijn als zich zo'n ramp voordoet (kan zelfs oplopen tot € 500.000). De kans hierop is echter gering (10%). Voor dit risico is daarom rekening gehouden met een risico van € 50.000.

9. *Contracten opstellen en contractbeheer*

Bij het aangaan en opstellen van contracten loopt de gemeente het risico dat onvoldoende kennis en ervaring met het uitonderhandelen, uitvoeren en beheren van contracten resulteert in onvolkomenheden in contracten. Voor grote contracten wordt het inkoopbureau Bizob ingeschakeld, waardoor de kans op onvolkomenheden beduidend wordt verminderd. Het onvoldoende beheren van contracten leidt mogelijk tot verlengingen van ongewenste contractvoorwaarden. Vanwege de verdere samenwerking binnen de A2-gemeenten en de daarmee gepaard gaande verdere professionalisering is de verwachting dat het risico de komende jaren afneemt. Voor dit risico is rekening gehouden met een risico van € 20.000.

10. Vennootschapsbelasting

Met ingang van 2016 is de gemeente vennootschapsbelastingplichtig. De gemeente dient vennootschapsbelasting te voldoen over de (fiscale) winst dat is behaald op activiteiten waarbij de gemeente wordt aangemerkt als overheids-onderneming. Overheidsonderneming is onze gemeente op het gebied van de grondexploitatie, sport, het beheer van delen van het maatschappelijk vastgoed en de opbrengst van de verkoop van reststromen afval. De omvang van de te betalen vennootschapsbelasting is op dit moment nog niet te bepalen omdat er nog geen definitieve aangifte is ingediend en nog niet bekend is of de door de gemeente toegepaste uitgangspunten ook door de Belastingdienst worden gedeeld. Voor de omvang van dit risico wordt rekening gehouden met een risico van € 10.000.

11. Sociaal domein

De afgelopen jaren is er een ontwikkeling zichtbaar waarbij zowel de uitgaven voor jeugdzorg als de uitgaven voortkomende uit de Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo) toenemen. Bij de jeugdzorg is duidelijk waarneembaar een toename van het aantal jeugdigen dat zorg nodig heeft en bij de Wmo zijn de effecten van de vergrijzing en de invoering van het abonnementstarief zichtbaar. De gemeente heeft slechts beperkt invloed op deze ontwikkeling, maar wordt wel geconfronteerd met de hieruit voortkomende lasten.

Met de invoering van het abonnementstarief is immers de eigen bijdrage niet langer afhankelijk van, inkomen, vermogen en huishoudsamenstelling en daarmee verdwijnt mogelijk een drempel om bij de gemeente aan te kloppen voor hulp en ondersteuning.

Vanaf 2019 zijn de middelen die van het Rijk ontvangen worden voor het grootste deel geïntegreerd in de algemene uitkering. Alleen de middelen voor het onderdeel participatie en voogdij 18 plus zijn in een aparte integratie-uitkering ondergebracht. Hierdoor is het inzicht in het totaal van de te ontvangen middelen voor jeugdzorg, Wmo en participatie lastiger te bepalen. Over 2018 bedroeg de omvang van deze rijksbijdragen samen € 6,5 miljoen*.

In de begroting 2020 zijn de uitgaven voor het sociaal domein gebaseerd op de (verwachte) ontwikkeling van het aantal jeugdigen met zorg, verwachte indexeringen e.d. Desalniettemin blijft er sprake van een risico dat de opgenomen budgetten niet toereikend zullen zijn. De omvang van dat risico is moeilijk te bepalen. Uitgaande van 10% van de rijksbijdragen van € 6,5 miljoen wordt het risico geschat op € 650.000.

Voor de jaren 2021 en verder is de begroting voor jeugdzorg en wmo gestabiliseerd op het niveau van de meerjarige begroting 2019-2022 en is voorsnog geen rekening gehouden met verwachte (prijs)verhogingen.

* Omdat de integratie-uitkeringen met ingang van 2019 zijn geïntegreerd in de 'reguliere' algemene uitkering, is het niet meer mogelijk om te bepalen wat de omvang van de rijksbijdragen voor het sociaal domein met ingang 2019 is. Daarom is het hier vermelde bedrag dat van 2018.

12. Personeel

De relatief kleine personele bezetting van de gemeente Heeze-Leende heeft als gevolg dat er binnen de ambtelijke organisatie weinig ruimte is om nieuwe, tijdelijke en/of incidentele werkzaamheden, opzeggingen en ziektegevallen (tijdelijk) binnen de aanwezige formatie op te vangen. Met het opvangen binnen de aanwezige formatie is er ook minder tijd beschikbaar bij de betreffende medewerkers voor de uitvoering van hun eigen taken. In de praktijk betekent dit dat inhuur van tijdelijk personeel noodzakelijk is. In de begroting zijn hiervoor weliswaar budgetten opgenomen, maar de praktijk van de afgelopen jaren heeft uitgewezen dat het risico aanwezig blijft dat die budgetten niet toereikend zijn. Het vorenstaande vormt dan ook de basis waarom met ingang van het jaar 2019 en volgende jaren een risico hiervoor opgenomen is. De omvang van dit risico is gebaseerd op de verwachte overschrijding op de post tijdelijk personeel en inhuur in 2019 dat in de Bestuursrapportage 2019 is gemeld (€ 164.000).

13. Algemene uitkering

Tot en met 2018 was de ruimte onder het BCF-plafond onderdeel van de algemene uitkering uit het Gemeentefonds. Met ingang van 2019 wordt in het begrotingsjaar geen rekening meer gehouden met bevoorschotting via de algemene uitkering en wordt de ruimte jaarlijks achteraf bepaald en afgerekend. Aangezien er nagenoeg geen ruimte meer aanwezig is onder het landelijk BCF-plafond is in deze begroting geen raming opgenomen van de verwachte verhoging van de algemene uitkering als gevolg van de ruimte onder het landelijke BCF-plafond. Aangezien de berekening van de ruimte onder het landelijk BCF-plafond nihil te zien geeft, is hiervoor in 2020 geen bedrag in het overzicht met risico's opgenomen.

In de meicirculaire zijn voor de jaren 2020 en 2021 extra middelen voor jeugdzorg toegekend. Daarbij werd aangegeven dat aanvullend onderzoek wordt verricht om te kunnen bepalen of, en zo ja in welke mate, gemeenten structureel extra middelen nodig hebben. Het Rijk heeft hiertoe in overleg met de provinciale toezichthouders een richtlijn opgesteld ten aanzien van de meerjarenraming jeugd in de gemeentelijke begroting. Hierdoor worden gemeenten in staat gesteld om in het licht van de afspraken een meerjarenraming in de begroting op te nemen voor uitgaven jeugd. Voor de gemeente Heeze-Leende resulteert dit in een stelpost van € 149.000 voor de jaren 2022 en 2023.

14. BTW Sport

Met ingang van 2019 heeft de verruiming van het Sportbesluit zijn intrede gedaan. Deze wetsaanpassing heeft er toe geleid dat de gemeenten geen recht op aftrek van btw over uitgaven ten behoeve van de sportaccommodaties meer hebben. Daarnaast is over de opbrengsten van die accommodaties geen btw meer verschuldigd. Per saldo leidt dit voor gemeenten tot een kostprijsverhoging voor het onderdeel sport. Om het ontstane verschil voor een deel te compenseren kunnen de gemeenten vanaf 2019 tot en met 2023 een aanvraag voor subsidie voor het ontstane verschil indienen bij het Ministerie van VWS, een zogenaamde SPUK aanvraag. Gemeenten dienen vóór 1 december van het betreffende jaar hun subsidieaanvraag ingediend te hebben. Aangezien aan de hoogte van het bedrag dat door de gezamenlijke gemeenten gevraagd kan worden grenzen gesteld zijn, blijft het onzeker wat de omvang van die compensatie zal zijn om de hogere kosten te dekken. De stijging van de kosten wordt geraamd op bijna € 50.000. Voorzichtigheidshalve wordt dat bedrag opgenomen als risico.

15. Afvalverwerking Attero

In verband met een lager aangeboden aantal tonnages restafval dan contractueel is overeengekomen (in 1993) is door de afvalverwerker Attero een schadebedrag geclaimd. De uitspraak over de vordering over de jaren 2011-2014 viel in het voordeel van de gewesten uit. Attero heeft daarna ook over de jaren 2015, 2016 en januari 2017 (einde contract) een claim ingediend. Attero is in het gelijk gesteld. De juridische procedure loopt nog, maar er moet rekening mee worden gehouden dat Attero in het gelijk wordt gesteld en de gewesten het geclaimde bedrag moeten betalen. In dat geval moet er een verdeling tussen de gewesten worden gemaakt en vervolgens tussen de MRE gemeenten.

16. Overige risico's

Naast bovengenoemde grote risico's heeft onze gemeente te maken met kleinere risico's, zoals illegaal dumpen van giftige afvalstoffen, wijzigingen in wetgeving met mogelijk financiële gevolgen, onvoorziene tegenvallers bij verbonden partijen en dergelijke. Deze risico's worden niet afzonderlijk benoemd en gekwantificeerd, maar hiervoor wordt een jaarlijks gelijkblijvend risicobedrag aangehouden van € 200.000.

Weerstandscapaciteit

De beschikbare weerstandscapaciteit bestaat uit de middelen en mogelijkheden die de gemeente heeft om niet begrote kosten, die onverwacht en substantieel zijn, op te vangen. Hierbij kan een onderscheid worden gemaakt tussen incidentele en structurele weerstandscapaciteit. Incidentele weerstandscapaciteit is het vermogen om calamiteiten en andere eenmalige tegenvallers op te kunnen vangen, zonder dat dit invloed heeft op de uitvoering van taken op het huidige niveau. Structurele weerstandscapaciteit omvat de middelen die permanent ingezet kunnen worden om tegenvallers in de lopende exploitatie op te vangen, zonder dat dit ten koste gaat van de uitvoering van de programma's.

De weerstandscapaciteit van de gemeente Heeze-Leende is als volgt opgebouwd:

Bedragen x € 1.000

Omschrijving	Rekening 2018	Begroting 2019	Begroting 2020
Algemene reserve	2.507	2.495	2.546
Bestemmingsreserves (vrij besteedbaar)	4.185	4.056	4.382
Post onvoorzien	15	30	30
Rekeningresultaat/begrotingsruimte (positief saldo)	114	40	48
Stille reserves	0	0	0
Totaal incidentele weerstandscapaciteit	6.821	6.621	7.006
Onbenutte belastingcapaciteit	1.855	2.003	1.945
Totaal structurele weerstandscapaciteit	1.855	2.003	1.945
Totaal beschikbare weerstandscapaciteit	8.676	8.624	8.951

Toelichting op de weerstandscapaciteit

Algemene reserve

De algemene reserve is bestemd voor het afdekken van financiële tegenvallers. Naar verwachting bedraagt de reserve eind 2019 € 2.546.000. De algemene reserve is vrij aanwendbaar voor het afdekken van risico's.

Bestemmingsreserves

Bestemmingsreserves worden door de raad gevormd en hebben een specifieke bestemming gekregen. Indien de raad nog vrij kan besluiten over de bestemming van de reserve, dan kan dit deel worden ingezet voor de beschikbare weerstandscapaciteit.

Een aantal bestemmingsreserves zijn specifiek bedoeld om de kapitaallasten van aangegane investeringen af te dekken. De investering loopt en daarmee zijn de middelen niet meer vrij inzetbaar en her te overwegen.

De ontwikkelingen op 'samen mee naar de A2' en 'Centrumplan Leende' zijn niet meer omkeerbaar. Deze geclaimde middelen nemen we daarom eveneens niet mee bij het bepalen van de her te overwegen en inzetbare middelen.

Post onvoorzien

De post onvoorzien is een buffer voor onvoorziene uitgaven in een jaar. In de exploitatie neemt onze gemeente hiervoor jaarlijks € 30.000 op.

Rekeningresultaat/begrotingsruimte

Het rekeningresultaat is vrij inzetbaar voor de raad.

Als de begroting sluit met een positief saldo dan is sprake van begrotingsruimte. In onze begroting wordt deze begrotingsruimte verwerkt op de post begrotingsresultaat. Deze kan ingezet worden voor financiële tegenvallers.

Stille reserves

Als activa zijn gewaardeerd onder de opbrengstwaarde dan is sprake van een stille reserve. Voor de bepaling van de weerstandscapaciteit is het van belang dat de activa, waarin een stille reserve besloten ligt, direct verkoopbaar zijn. Bij verkoop van deze activa ontstaan winsten die eenmalig vrij inzetbaar zijn. Gedacht kan worden aan woonhuizen die verhuurd worden, reststroken en bossen. Niet direct verkoopbare activa blijven bij de berekening van de weerstandscapaciteit buiten beschouwing. In onze gemeente is geen actueel overzicht beschikbaar van alle aanwezige stille reserves. Het afdekken van risico's door het inzetten van stille reserves brengt mogelijk ongewenste situaties met zich mee. We tellen deze daarom niet mee in de weerstandscapaciteit.

Onbenutte belastingcapaciteit

Als minimumbedrag voor een maatschappelijk aanvaardbare hoogte van de onroerendezaakbelastingen, afvalstoffenheffing en rioolheffing wordt het zogenaamde redelijke peil gehanteerd.

De gemeente kan haar belastingcapaciteit verhogen om financiële tegenvallers op te vangen. Bij de berekening van de onbenutte belastingcapaciteit wordt uitgegaan van de opbrengsten die gehaald zouden kunnen worden indien de tarieven zouden worden gebaseerd op het in de Financiële verhoudingswet (artikel 12) genoemde redelijke peil. Het bedrag dat de gemeente minder ontvangt dan bij toepassing van het redelijk peil, wordt aangemerkt als de onbenutte belastingcapaciteit. Een vergelijking van de in deze begroting opgenomen belastingopbrengsten met de maximale inkomsten bij toepassing van het redelijk peil levert het volgende resultaat:

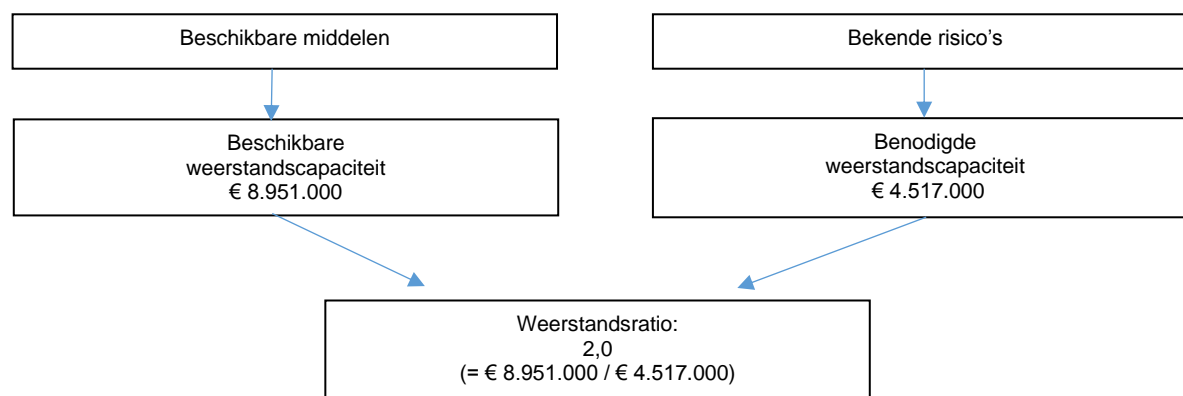
Bedragen x € 1.000

Belastingsoort	Inkomsten begroting 2020	Maximale inkomsten	Onbenutte capaciteit
Onroerendezaakbelastingen	3.612	5.557	1.945
Afvalstoffenheffing	1.741	1.741	0
Rioolheffing	1.987	1.987	0
Totaal	7.340	9.304	1.945

* Het minimaal te hanteren tarief voor toelating tot artikel 12 bedraagt volgens de meicirculaire 2019 0,1853%.

Weerstandsvermogen

Het weerstandsvermogen is de relatie tussen de weerstandscapaciteit (de middelen en mogelijkheden waarover de gemeente beschikt of kan beschikken om niet begrote kosten te dekken) en alle risico's waarvoor geen maatregelen zijn getroffen en die van materiële betekenis kunnen zijn in relatie tot de financiële positie. Het weerstandsvermogen wordt uitgedrukt in een ratio weerstandsvermogen. Die ratio geeft de verhouding weer tussen de financieel gekwantificeerde risico's en de daarbij horende benodigde weerstandscapaciteit en de beschikbare weerstandscapaciteit.

Door onze toezichthouder (de provincie Noord-Brabant) en het Rijk zijn geen normen met betrekking tot het weerstandsvermogen vastgesteld. Wij streven in het kader van een structureel financieel gezonde organisatie naar een ratio weerstandsvermogen van minimaal 1,5. Dit staat voor een weerstandsvermogen dat ruim voldoende is en wil zeggen dat de weerstandscapaciteit 1,5 keer zo groot is dan de risico's. Hierbij wordt de normeringssystematiek voor weerstandsvermogen gehanteerd, dat ontwikkeld is door het Nederlands Adviesbureau voor Risicomanagement (NAR) in samenwerking met de universiteit Twente. Zij hanteren de volgende waarderingstabel ratio weerstandsvermogen.

Waarderingscijfer	Ratio	Betekenis
A	$x > 2,0$	Uitstekend
B	$1,4 < x < 2,0$	Ruim voldoende
C	$1,0 < x < 1,4$	Voldoende
D	$0,8 < x < 1,0$	Matig
E	$0,6 < X < 0,8$	Onvoldoende
F	$x < 0,6$	Ruim onvoldoende

De ratio weerstandsvermogen van de gemeente Heeze-Leende is 2,0. Conclusie is dat de weerstandscapaciteit uitstekend is.

Financiële kengetallen

De paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing bevat op basis van nieuwe verantwoordingsregels vanaf de begroting 2017 vijf financiële kengetallen. De berekenwijze van de kengetallen is vastgelegd in een ministeriële regeling. Mede op basis van deze kengetallen dient de paragraaf een analyse te geven van de financiële positie van de gemeente. Er zijn geen landelijke normen voor de kengetallen omdat deze erg afhankelijk zijn van de lokale situatie.

Kengetal		Rekening 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Veilige zone	Onveilige zone
1a	Netto schuldquote	36%	75%	106%	114%	105%	98%	< 130%	> 130%
1b	Netto schuldquote gecorrigeerd voor verstrekte leningen	17%	48%	79%	89%	82%	76%	< 130%	> 130%
2	Solvabiliteitsratio	23%	24%	21%	19%	20%	20%	> 20%	< 20%
3	Grondexploitatie	10%	7%	7%	5%	3%	2%	< 10%	> 10%
4	Structurele exploitatieruimte	-1%	1%	1%	1%	1%	1%	> 0%	< 0%
5	Belastingcapaciteit	110%	120%	95%	95%	95%	95%	< 100%	> 100%

1. Netto schuldquote

De netto schuldquote geeft inzicht in het niveau van de gemeentelijke schuldenlast ten opzichte van de eigen middelen. Het geeft zodoende een indicatie in welke mate de rentelasten en aflossingen op de exploitatie drukken.

Omdat bij leningen er onzekerheid kan bestaan of ze allemaal terug worden betaald, is bij de berekening van de netto schuldquote onderscheid gemaakt door het kengetal te berekenen, zowel inclusief als exclusief de doorgeleende gelden. Op die manier is duidelijk wat het aandeel van de verstrekte leningen in de exploitatie is en

ook wat dat betekent voor de schuldenlast. De wijze waarop de netto schuldquote gecorrigeerd voor de doorgeleende gelden wordt berekend is gelijk aan de netto schuldquote, met dien verstande dat bij de financiële activa ook alle verstrekte leningen zijn opgenomen.

Een laag percentage is gunstig. De VNG adviseert om 130% als maximum norm te hanteren voor de netto schuldquote en daarboven de schuld af te bouwen.

2. Solvabiliteitsratio

De solvabiliteitsratio geeft inzicht in de mate waarin de gemeente in staat is aan zijn financiële verplichtingen te voldoen. Onder de solvabiliteitsratio wordt verstaan het eigen vermogen als percentage van het totale balanstotaal. Het eigen vermogen van een gemeente bestaat uit de algemene reserve, de bestemmingsreserves en het resultaat uit het overzicht van baten en lasten. Hoe hoger dit percentage, hoe gunstiger dit is voor de financiële weerbaarheid van de gemeente.

3. Grondexploitatie

Dit kengetal geeft weer hoe de waarde van de grond zich verhoudt tot de totale (geraamde) baten. Voor de berekening van dit kengetal worden de niet in exploitatie genomen gronden en de bouwgrond in exploitatie bij elkaar opgeteld en gedeeld door de totale baten uit de programmabegroting of jaarstukken en uitgedrukt in een percentage. De boekwaarde van de voorraden grond moet worden terugverdiend bij de verkoop. Kenmerkend voor grondexploitatie is dat de looptijd meerdere jaren is. Naarmate de inkomsten verder in de toekomst liggen, brengt dit meer rentekosten en risico's met zich mee. Een grondexploitatie van 10% of hoger wordt beschouwd als kwetsbaar.

4. Structurele exploitatieruimte

Dit kengetal is van belang om te kunnen beoordelen welke structurele ruimte een gemeente heeft om de eigen lasten te dragen, of welke structurele stijging van de baten of structurele daling van de lasten daarvoor nodig is. Voor de beoordeling van het structurele en reële evenwicht van de begroting wordt thans het onderscheid gemaakt tussen structurele en incidentele lasten. De structurele exploitatieruimte wordt bepaald door het saldo van de structurele baten en lasten en het saldo van de structurele onttrekkingen en toevoegingen aan reserves gedeeld door de totale baten en uitgedrukt in een percentage. Wanneer dit cijfer negatief is, betekent het dat het structurele deel van de begroting onvoldoende ruimte biedt om de lasten te blijven dragen.

5. Belastingcapaciteit

De belastingcapaciteit geeft inzicht hoe de belastingdruk in de gemeenten zich verhoudt ten opzichte van het landelijke gemiddelde. De definitie van het kengetal belastingcapaciteit is: Woonlasten meerpersoonshuishouden in jaar t (het begrotingsjaar) ten opzichte van het landelijk gemiddelde in jaar t-1 (het jaar voorafgaand aan het begrotingsjaar) uitgedrukt in een percentage. Onder de woonlasten die de belastingdruk vormen, wordt verstaan de onroerendezaakbelasting, de rioolheffing en de afvalstoffenheffing. De ruimte die een gemeente heeft om zijn belastingen te verhogen, wordt vaak gerelateerd aan de totale woonlasten. Het COELO (Centrum voor Onderzoek van de Economie van de Lagere Overheden) publiceert ieder jaar deze lasten in de 'Atlas van de lokale lasten'. Als dit percentage laag ligt, betekent het dat de gemeente meer inkomsten uit belastingen zou kunnen verwerven.

Beoordeling kengetallen

De indicatoren en normen zijn een grofmazig instrument om een uitspraak te kunnen doen over de financiële positie van een gemeente. Als een indicator onvoldoende scoort of meerdere jaren op rij verslechtert, kan dit aanleiding zijn om bij te sturen.

De bovenstaande indicatoren verhouden zich goed tot de normen. Daarnaast voldoet de gemeente ook aan de wettelijke renterisiconorm en kasgeldlimiet voor de financiering (zie paragraaf financiering).